

Рецензія

на дисертаційну роботу Глушка Тараса Романовича “Клінічно-інструментальне обґрунтування ефективності реєстраційних матеріалів для встановлення міжщелепових співвідношень у пацієнтів при незнімному протезуванні”, яка подана у разову спеціалізовану вчену раду ДФ 35.600.041 у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького МОЗ України на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 – Стоматологія

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота присвячена вивченню питань удосконалення алгоритму діагностики та індивідуалізованого підходу до ортопедичного лікування пацієнтів незнімними протезними конструкціями шляхом клінічно-інструментального визначення ефективності реєстраційних матеріалів для фіксації прикусу та застосування методик встановлення гармонійних міжщелепних співвідношень у позиції максимальних горбково-ямкових контактів.

Актуальність цього напрямку дослідження пов'язана із тим, що на сучасному етапі розвитку стоматологічної допомоги все більша кількість фахівців ортопедів-стоматологів усвідомлюють необхідність удосконалення якості результатів реставраційних процедур, а пацієнти вимагають тривалішого терміну служби застосованих протезних конструкцій.

Відсутність стабільності оклюзійних контактів ортопедичних конструкцій може призвести до порушення балансу міжщелепних оклюзійних співвідношень, що зумовлюють виникнення м'язових стресів. Мінливість оклюзійних значень може бути пояснена застосуванням різних матеріалів і методів, що використовуються для ідентифікації оклюзійних контактів.

Будь-які зміни оклюзійних співвідношень внаслідок зубного протезування здатні суттєво вплинути на адаптаційну здатність зубощелепного апарату, зокрема на скоординоване функціонування жувальних м'язів і скронево-нижньощелепних суглобів. Забезпечити високу жувальну ефективність та адекватний розподіл навантаження зубів дозволяють множинні симетричні рівномірні контакти в усіх можливих оклюзіях. Наявність належних оклюзійних

контактів призводить до правильного розподілу сил, зміцнюючи здоров'я зубів і пародонта.

Саме вирішенню цих завдань присвячені наукові дослідження здобувача Глушко Т.Р.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри хірургічної і ортопедичної стоматології факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького “Удосконалення методів діагностики та способів хірургічного і ортопедичного лікування дефектів зубо-щелепової системи пацієнтів з урахуванням індивідуалізованих етіопатогенетичних, клінічних і морфо-функціональних факторів” (№ 0119U104027 державної реєстрації).

Новизна дослідження та одержаних наукових результатів. На основі результатів дисертаційного дослідження була розроблена та запропонована методика клінічно-лабораторного біометричного обстеження пацієнтів з інтактними зубними рядами та хворих з включеними та дистально необмеженими дефектами. Подані основні показники інструментального цифрового аналізу оклюзії в групах дослідження при застосуванні матеріалів для реєстрації міжщелепових співвідношень. Запропонований алгоритм клінічно-інструментальної діагностики міжщелепових співвідношень у позиції максимальних горбково-ямкових контактів для індивідуалізованого ортопедичного лікування незнімними протезними конструкціями. Вперше було проведене порівняння результатів ефективності діагностично-лікувальних підходів при наданні ортопедичної стоматологічної допомоги хворим з включеними та дистально необмеженими дефектами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані в дисертації, їх достовірність. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням автора, виконаним під науковим керівництвом доктора медичних наук, професора Ю.В. Вовка. Здобувач спільно

з науковим керівником обрали тему, напрям, мету, завдання роботи, об'єм, методи дослідження. Дисертант самостійно здійснив пошук і проаналізував літературу за тематикою дисертації. Клінічні дослідження в пацієнтів провів самостійно і як асистент. У роботі здобувач зібрав клінічний матеріал, здійснив клінічні, лабораторні й інструментальні дослідження, провів статистичний аналіз, проаналізував та узагальнив отримані результати. Усі проведені дослідження є сучасними та відповідають поставленим завданням дисертації. Більшість наукових публікацій та текст дисертації й автореферат написані автором особисто. У публікаціях зі співавторами участь дисертанта є визначальною. Разом з науковим керівником сформульовані висновки та практичні рекомендації. Інструментальні дослідження виконані за безпосередньої участі автора на базі медичного центру ПП "Біоімплант-сервіс", акредитованого МОЗ України.

Нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень. Результати дисертаційного дослідження дозволили розпрацювати послідовність клінічно-лабораторного біометричного обстеження контрольної й основної груп пацієнтів. Запропонована методика перенесення біометричних міток на гіпсові моделі зубних рядів хворих. Опрацьований алгоритм клінічно-інструментальної діагностики міжщелепових співвідношень у позиції максимальних горбково-ямкових контактів для індивідуалізованого вибору способу та реєстраційних матеріалів при ортопедичному лікуванні дефектів зубних рядів і реставрацій оклюзійних поверхонь новітніми технологіями мікропротезування в пацієнтів з інтактними зубними рядами. Запропонований удосконалений спосіб отримання реєстрату у хворих з інтактними зубними рядами. Розпрацьовані способи приготування опорних ортопедичних шаблонів при дефектах зубних рядів пацієнтів. Проведене порівняння результатів ефективності застосування й обґрунтування вибору матеріалів при отриманні реєстратів у хворих з дефектами зубних рядів. Запропоновані практичні рекомендації лікарям-стоматологам для покращення діагностики й ортопедичного лікування пацієнтів з дефектами зубних рядів

незнімними протезними конструкціями. Розроблений “Спосіб визначення міжщелепових співвідношень пацієнтів за тривимірними показниками фіксації реєстраційними матеріалами” (Деклараційний патент України № 138826), що дає можливість встановити комплекс показників, які дозволяють оцінити й обґрунтувати вибір адекватного реєстраційного матеріалу, покращити результати незнімного протезування. Розроблений, запропонований і впроваджений у клінічну практику новий “Метод реєстрації міжщелепового співвідношення у пацієнтів при частковій втраті зубів” (Деклараційний патент України № 133446). Результати досліджень впроваджені на галузевому рівні шляхом видання інформаційних листів МОЗ України “Метод реєстрації міжщелепового співвідношення у пацієнтів при частковій втраті зубів” (№ 170-2020), “Спосіб визначення міжщелепових співвідношень пацієнтів за тривимірними показниками фіксації реєстраційними матеріалами”, а також у навчальний процес кафедри хірургічної і ортопедичної стоматології факультету післядипломної освіти, кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, практичну діяльність Стоматологічного медичного центру Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, стоматологічного відділення Львівського обласного госпіталю інвалідів війни та репресованих імені Юрія Липи, ТОВ “Львівський медичний інститут”, ортопедичних відділень міських стоматологічних поліклінік м. Львова й області, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Оцінка змісту дисертаційної праці. Дисертація викладена на 223 сторінках комп’ютерного тексту та складається зі вступу, огляду літератури, матеріалів і методів дослідження, розділу власних досліджень, узагальнення та аналізу результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків. Робота ілюстрована 48 таблицями та 79 рисунками. Список використаної літератури містить 150 джерел, зокрема 20 – кирилицею, 130 – латиницею.

Усі основні результати і нові наукові положення дисертаційної роботи повністю опубліковані у наукових журналах і висвітлені в матеріалах науково-практичних конференцій. У наукових працях, опублікованих за матеріалами дисертації у співавторстві, здобувачу належала провідна роль у формулюванні мети, завдань, методології дослідження, статистичній обробці та аналізі результатів.

У «Вступі» викладена актуальність теми дисертації, сформульовані мета та задачі дослідження. Вступ оформлено за загальноприйнятою схемою. До вступу зауважень не має. Огляд літератури представлений на 7 сторінках друкованого тексту і складається з трьох підрозділів.

У першому підрозділі першого розділу глибоко проаналізована література, яка висвітлює погляди на сучасні підходи до реєстрації міжщелепових співвідношень у практичній роботі лікарів-стоматологів. Другий підрозділ присвячений огляду літературних джерел щодо клінічно-технологічної характеристики матеріалів, що застосовуються для позиціонування міжщелепових співвідношень. Третій підрозділ присвячено значенню використання інструментального дослідження для оцінки-реєстрації міжщелепових оклюзійних співвідношень.

Зауважень немає.

В першому підрозділі другого розділу «Матеріали та методи дослідження» представлено дизайн і програму дослідження, загальну характеристику пацієнтів 40 пацієнтів різної статі (з них 28 чоловіків і 12 жінок) віком від 20 до 64 років і їх розподіл на групи дослідження (з інтактними зубними рядами й одно- або двобічними дефектами зубних рядів). Другий підрозділ висвітлює клінічно-лабораторно-біометричний методи обстеження пацієнтів. Третій підрозділ висвітлює методики цифрового аналізу оклюзійних співвідношень пацієнтів при проведенні незнімного протезування. В четвертому підрозділі описано способи реєстрації міжщелепових співвідношень при проведенні незнімного протезування. П'ятий підрозділ присвячений опису способів незнімного

протезування, що застосовувалися в пацієнтів з дефектами зубних рядів. В шостому підрозділі описуються статистичні методи дослідження.

Слід відзначити ілюстративний матеріал, який значно полегшує сприйняття результатів дослідження.

У третьому розділі представлені результати клінічного порівняльного аналізу показників біометричного відхилення міток у міжщелеповому положенні максимальної інтеркуспідації при застосуванні досліджуваних реєстраційних матеріалів, а також результати клінічно-лабораторного й інструментального аналізу. Отримані результати дають підставу засвідчувати фактичну тотожність клінічних і лабораторних значень біометричного відхилення міток, що об'єктивно підтверджує практичні можливості використання застосовуваних реєстраційних матеріалів у пацієнтів як з інтактними зубними рядами, так і при їх одно- та двосторонніх дефектах. Із числа порівняльних досліджень клінічних показників біометричного відхилення міток зубів-антагоністів у фронтальній і бічних ділянках зубних рядів, величин відхилень цих показників на гіпсових моделях у положенні максимальної інтеркуспідації слід зазначити наступні, при застосуванні реєстраційного матеріалу Futar D у хворих контрольної групи вони склали $0,04 \pm 0,05$ мм, 1-ї основної – $0,04 \pm 0,04$ мм, 2-ї основної – $0,03 \pm 0,03$ мм; Консіфлекс – $0,07 \pm 0,06$ мм, $0,06 \pm 0,05$ мм, $0,06 \pm 0,04$ мм відповідно; металізованого воску – $0,07 \pm 0,06$ мм, $0,06 \pm 0,05$ мм, $0,06 \pm 0,04$ мм відповідно.

Розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представляє собою аналітичне узагальнення попередніх розділів і систематизацію отриманих результатів. Він містить обговорення отриманих даних та їхнє порівняння із існуючим світовим досвідом та результатами досліджень інших авторів. Цей розділ визначає наукову новизну і практичну цінність роботи. Зроблені висновки та надані практичні рекомендації. Висновки, які наведені в дисертаційному дослідженні, зроблені на основі фактичного матеріалу клінічного, експериментального досліджень та статистичної достовірності отриманих результатів. Висновки відповідають завданням дослідження та свідчать про

досягнення поставленої мети. При ознайомленні з дисертаційною роботою виникли зауваження та запитання.

Основні результати роботи повністю відображені в 6 наукових публікаціях, 5 з них – статті в наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз, та 1 стаття в науковому періодичному виданні країни, що входить до Європейського Союзу, а також індексується в наукометричній базі даних Scopus. Отримані 2 патенти України на корисну модель, видані 2 інформаційних листи.

Основні положення роботи викладені на науково-практичних конференціях різних рівнів: 9 Східноєвропейській конференції з проблем стоматологічної імплантації (м. Львів, 2019); XVIII Конгресі Світової Федерації Українських Лікарських Товариств (м. Львів, 2020); науковопрактичній конференції “Новітні технології лікування патологічних станів щелепно-лицевої ділянки” (м. Івано-Франківськ, 2020); науково-практичній конференції з міжнародною участю “Актуальні питання сучасної стоматології” (м. Київ, 2021); міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні тенденції та перспективи розвитку стоматологічної освіти, науки та практики” (м. Харків, 2021); науково-практичній конференції з міжнародною участю “Ортопедична стоматологія: традиції, сьогодення, погляд у майбутнє” (м. Полтава, 2021); апробація захисту дисертаційної роботи Глушко Т.Р. “Клінічно-інструментальне обґрунтування ефективності реєстраційних матеріалів для встановлення міжщелепових співвідношень у пацієнтів при незнімному протезуванні” на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю “Стоматологія” відбулася на кафедрі хірургічної та ортопедичної стоматології ФПО ЛНМУ імені Данила Галицького (м. Львів, 2021).

Недоліки дисертації щодо її змісту і оформлення.

Дисертація оформлена згідно існуючих нормативних рекомендацій. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації, не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Текст представлених матеріалів дисертації є оригінальним, а наявні за її темою

публікації не містять академічного плагіату. У ході рецензування виникли деякі зауваження, які були враховані здобувачем, тому принципових зауважень до змісту, оформлення і стилю дисертації немає. Поряд з тим хотілось би почути від автора пояснення на наступні питання:

1. Наскільки коректне застосування терміну сучасний реєстраційний матеріал до металізованого воску? Чи можна віднести матеріал Консіфлекс до реєстраційних матеріалів?
2. В сьогоднішніх умовах стрімкого поширення Covid-19 та ін. небезпечних інфекцій, як і де проводилася дезінфекція та як і де зберігалися отримані реєстрати?
3. Який матеріал було використано для отримання відбитків для подальшого відливання гіпсових моделей, і чи використовували при цьому елементи діджітал-протоколу?

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати роботи повністю відображені в 6 наукових публікаціях, 5 з них – статті в наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз, та 1 стаття в науковому періодичному виданні країни, що входить до Європейського Союзу, а також індексується в наукометричній базі даних Scopus. Отримані 2 патенти України на корисну модель, видані 2 інформаційних листи.

Особистий внесок здобувача в одержанні результатів, що виносяться на захист. Дисертаційна робота є особистим науковим дослідженням здобувача. Автор провів патентно-інформаційний пошук за темою дисертації, проаналізував та систематизував наукову літературу. Спільно із науковим керівником сформулював мету та завдання дослідження. Автор виконав клінічні дослідження, систематизував та проаналізував отримані результати, сформулював власне бачення наукових висновків.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Текст поданих матеріалів дисертації Глушка Т.Р. «Клінічно-

інструментальне обґрунтування ефективності реєстраційних матеріалів для встановлення міжщелепових співвідношень у пацієнтів при незнімному протезуванні» є оригінальним. У змісті дисертації не виявлено ознак академічного плагіату.

Висновок

Кваліфікаційна наукова робота Глушка Тараса Романовича "Клінічно-інструментальне обґрунтування ефективності реєстраційних матеріалів для встановлення міжщелепових співвідношень у пацієнтів при незнімному протезуванні" відповідає вимогам, які зазначені у Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 «Стоматологія», галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

Рецензент,

професор кафедри ортопедичної
стоматології Львівського національного
медичного університету

імені Данила Галицького МОЗ України,
доктор медичних наук, професор

Р.Р. Ілик

Підпис професора Ілика Р.Р. засвідчую,

Вчений секретар, Львівського національного медичного університету імені
Данила Галицького МОЗ України,

канд.філол.наук,

С.П.Ягело